

A Bibliotekovedenie c. folyóirat szerkesztőségi kritikája a tudományos-műszaki tájékoztatás országos rendszerét újraszabályozó kormányhatározatról

A TMT f. évi 10. számában (p. 415.) ismertette az 1997. július 24-én kelt oroszországi kormányhatározatot, amely újraszabályozta a tudományos-műszaki tájékoztatás országos (állami) rendszerét.

A *Bibliotekovedenie* szerkesztői mindenekelőtt kijelentik, hogy a határozat meghozatala felettébb időszzerű és szükséges volt, minthogy e meghatározó fontosságú tevékenységet utoljára még a szovjet időkben szabályozták (vö. az 1966. évi november 29-i 916. sz. minisztertanácsi határozattal).

Ami az új határozat koncepcióját, ti. azt illeti, hogy az oroszországi körülmények között az állam nem vonulhat ki teljesen a tudományos-műszaki tájékoztatás irányításából és finanszírozásából, a szerkesztőség tetszését és egyetértését is elnyerte. Az állami finanszírozás ugyan általában nem tesz lehetővé gondtalan „megélhetést”, de stabilitást és megbízhatóságot garantál. Jó példa erre az állami forrásokból dotált könyvtáraké, amelyek, ha nehezen is, de túléltek az átalakulás időszakát, míg a másként fenntartott könyvtárak (pl. a szakszervezetiek és üzemi) sorra-rendre szűntek meg.

Az új szabályozás azon (kevés) könyvtár számára is előnyös, amely bekerült a szövetségi, ágazati és regionális szintű gyűjtő és szolgáltató körök intézményei közé.

Meglehet, hogy a gyakorlatban a határozat további értékei is megmutatkoznak, bár a dokumentum egésze azt tanúsítja, hogy „a történelem senkit nem tanít meg semmire”. Ahelyett ugyanis, hogy elkerülné a korábbi szovjet szabályozás buktatóit, mindenekelőtt a szűkítő meghagyásokat, illetve megerősítené, a merőben más társadalmi-gazdasági berendezéshez igazítaná progresszív vonásait, elmélyíti a korábbi hibákat. Így nem határozza meg világosan az országos rendszer céljait, feladatait, funkcióit, egyes szintjeinek tennivalóit és jogosítványait, nem szabályozza a rendszer struktúráját, amire egy olyan nagy területű országban, mint amilyen az Oroszországi Föderáció, igencsak szükség lenne.

A korántsem sikeres múlthoz való görcsös ragaszkodás legekleatásabb példája, hogy az országos tudományos-műszaki tájékoztatási rendszer-

ből kimaradt a könyvtárak java része. A nemzeti-köztársasági szintű könyvtárak éppen úgy, mint a felsőoktatásiak és a nyilvános könyvtári hálózat intézményei. (Hiába figyelmeztetett már 1980-ban G. I. Marcuk akadémikus arra, hogy a könyvtárakat mint a legősibb és területileg a legerjedtebb intézményeket „organikusan kell beépíteni a tudományos-műszaki tájékoztatás rendszerébe.”) A negligálás különösen az agrárágazat szakirodalmi és szakmai információival való ellátását hozza hátrányos helyzetbe. (Mellesleg a mezőgazdasági szaktájékoztatás könyvtár központú rendszere ettől függetlenül funkcionál.)

A szabályozás, akárcsak szovjet elődjéé, erősen centralizál: a központi szinthez képest a regionális szint feladatai „szolgaiak” a központ irányában. Holott – a föderáció imént jelzett paramétereire való tekintettel – a két szintet majdhogynem egyenrangúvá kellene tenni az igénykielégítésben. Remélhetőleg a közeljövőben sor kerül a határozat pozitív értelmű módosítására, és ezzel együtt címének megváltoztatására is, amelynek úgy kellene hangoznia, hogy „Oroszország szövetségi-regionális tudományos-műszaki tájékoztatási rendszere”.

Ugyancsak furcsa, hogy a határozat a tájékoztató munka alapfogalmait sem definiálja, a „nehogy valaki mást és mást értsen alattuk” céljából. Általában: a revízió során a dotálás és a szolgáltatási követelmények dolgában is egyértelművé kell tenni a meglegelősen „puha szabályozásokat”.

A kritika végkicsengése: „Meggyőződésünk, hogy az ilyen dokumentum, ha figyelembe veszi a társadalom valamennyi mai realitását és perspektivikus szükségleteit, hozzásegít az információs szféra szabályozottságához, illetve az információs-könyvtári rendszerek megszervezésének útjában álló sokféle nehézség leküzdéséhez.”

/Položenie o gosudarstvennoj sisteme naučno-tehničeskoj informacii. + Redakcionnyj kommentar. = Bibliotekovedenie, 1. sz. 1998. p. 3–4./

(Futala Tibor)